

3.ÜNİTE

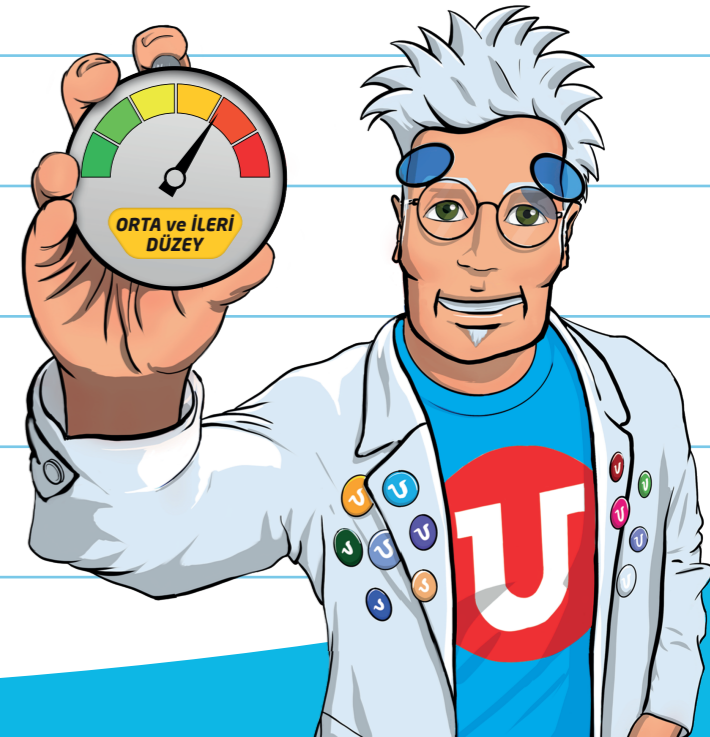
U

TYT Orta ve İleri Düzey Coğrafya Soru Bankası

Kayaçlar ve Yer Şekilleri

ERTAN VARLIK

KAYAÇLAR VE YER ŞEKİLLERİ

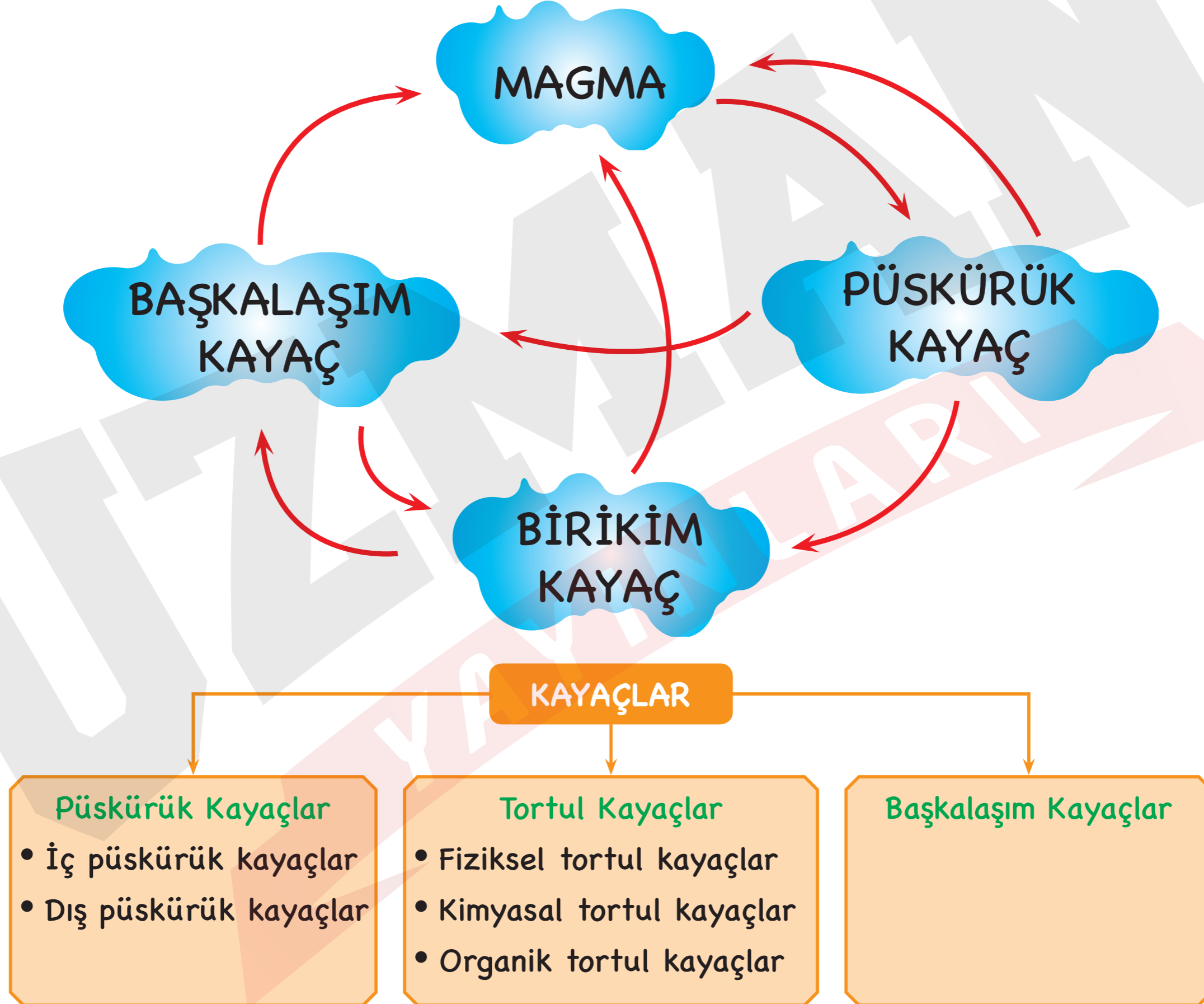
Püskürük Kayaçlar

Birikim (Tortul) Kayaçlar

Başkalaşım (Metemorfik) Kayaçlar

KAYAÇLAR ve YER ŞEKİLLERİ

PÜSKÜRÜK KAYAÇLAR

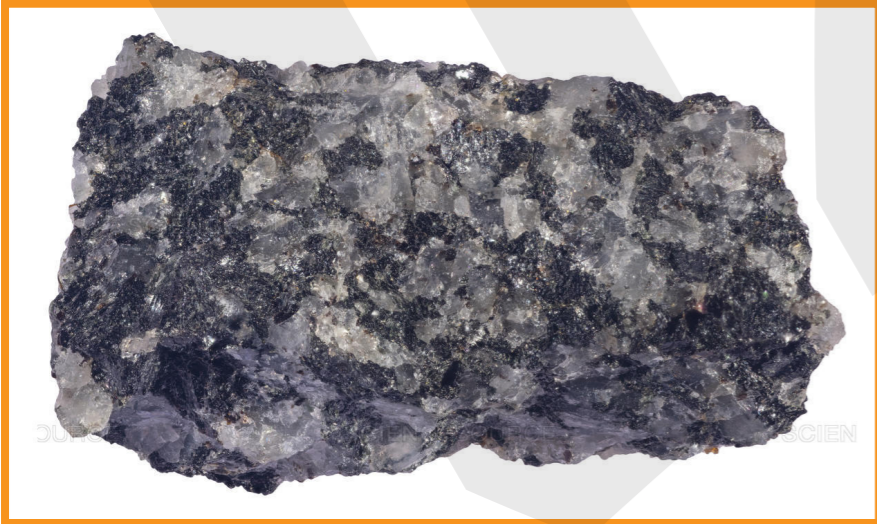
A) İÇ PÜSKÜRÜK KAYAÇLAR

- Sert yapıları vardır.
- İri kristallidirler.
- Tor tropografyası
- Sill, dayk, lakolit, batolit
- Granit, siyenit, diyorit ve gabro

SIYENİT

DIYORİT

GABRO

GRANİT

B) DIŞ PÜSKÜRÜK KAYAÇLAR

- İnce kristalli yapıya sahiptir.
- Aşınımaya karşı dirençlidir.
- bazalt, andezit, tuf ve obsidyen örnek kayalardır.
- Tuf adı verilen kayalar üzerinde peribacası denilen Şekiller gelişmiştir.

BAZALT

ANDEZİT

OBSİDYEN

TÜF

BİRİKİM (TORTUL) KAYAÇLAR

- Tabakalı yapıları vardır.
- Kristal yapıları yoktur.
- İçlerinde fosil bulundurlar.
- Aşınımaya karşı dirençli değildirler.
- Kumtaşı üzerinde Kırgıbayır denilen şekiller gelişmiştir.

A) FİZİKSEL BİRİKİM (TORTUL) KAYAÇLAR

Kumtaşı (Gre)

Konglomera (Çakıl taşı)

Kil taşı (Şist)

Moloz taşı (Breş)

B) KİMYASAL BİRİKİM (TORTUL) KAYAÇLAR

→ Suda eriyebilen kaya tuzu, kalker, jips gibi kayaların önce suda erimesi daha sonra çökmesiyle meydana gelen taşlardır.

Kalker (Kireçtaşı)

Travertren

Sarkıt - Dikit - Sütun

C) ORGANİK BİRİKİM (TORTUL) KAYAÇLAR

→ Bazı bitki ve hayvanlara ait kalıntıların belirli alanlarda üst üste birikerek taşlaşmasıyla meydana gelen kayaçlardır.

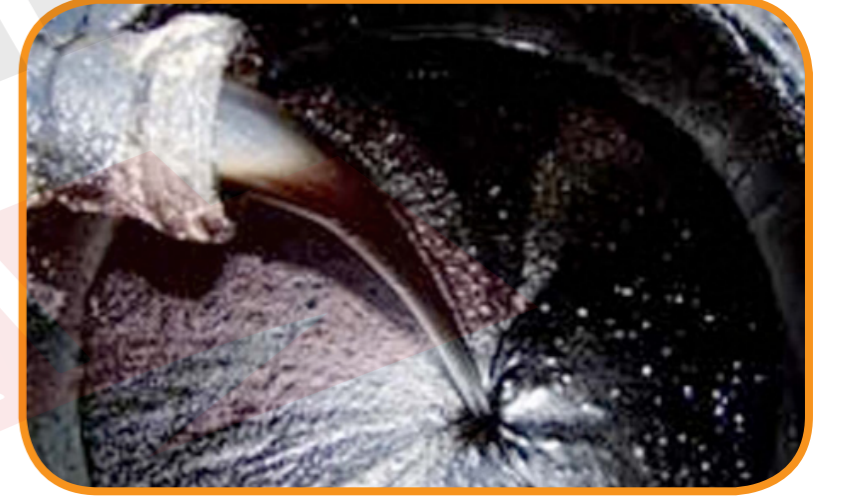
Taşkömürü

Linyit

Petrol

Mercan

Tebeşir

BAŞKALAŞIM (METEMORFİK) KAYAÇLAR

- Püskürük ve birikim kayaçlarının yüksek sıcaklık ve basınca maruz kalmaları ve değişime uğramalarıyla oluşurlar.
- Sert yapıya sahiptirler, aşınıma karşı dirençlidirler ve genellikle yerin derinlerinde bulunurlar.

Kalker → Mermer

Kum taşı → Kuvarsit

Granit → Gnays

Örnek:

Yerkabuğunun ana malzemesi kayalardır. Oluşumlarına göre püskürük, tortul ve başkalaşım kayaç olarak üç ana gruba ayrılır.

Kayaçlarla ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

- A) Dış kuvvetlerin etkisiyle taşınan materyallerin çanak ve çukurlarda birikmesiyle tortul kayalç oluşur.
- B) Magmanın yerkabuğunun zayıf yerlerinden yeryüzüne çıkarak soğuyup katılaşmasıyla püskürük kayalç oluşur.
- C) Volkanizmanın etkili olduğu alanlarda kalker, jips, traverten gibi kayalç oluşur.
- D) Magmatik ve tortul kayalçların yüksek sıcaklık ve basınç altında değişime uğraması ile başkalaşım kayalç oluşur.
- E) İç püskürük kayalçlar daha iri kristalli ve dirençli olurken, dış püskürük kayalçlar ufak kristalli ve dirençsizdir.

Örnek:

Yukarıda verilen kavram haritasının doğru olabilmesi için kaç numaralı kayaçların yer değiştirmesi gerekir?

A) 1 ve 4

B) 2 ve 8

C) 3 ve 5

D) 6 ve 7

E) 5 ve 9

Örnek:

Aşağıda Aydın çevresinde yaygın olan tor topoğrafyası görülmektedir.

Tor topoğrafyası, aşağıdaki kayalardan hangisinin üzerinde oluşan şekillerdir?

- A) Granit B) Andezit C) Kalker
D) Kumtaşı E) Mermer